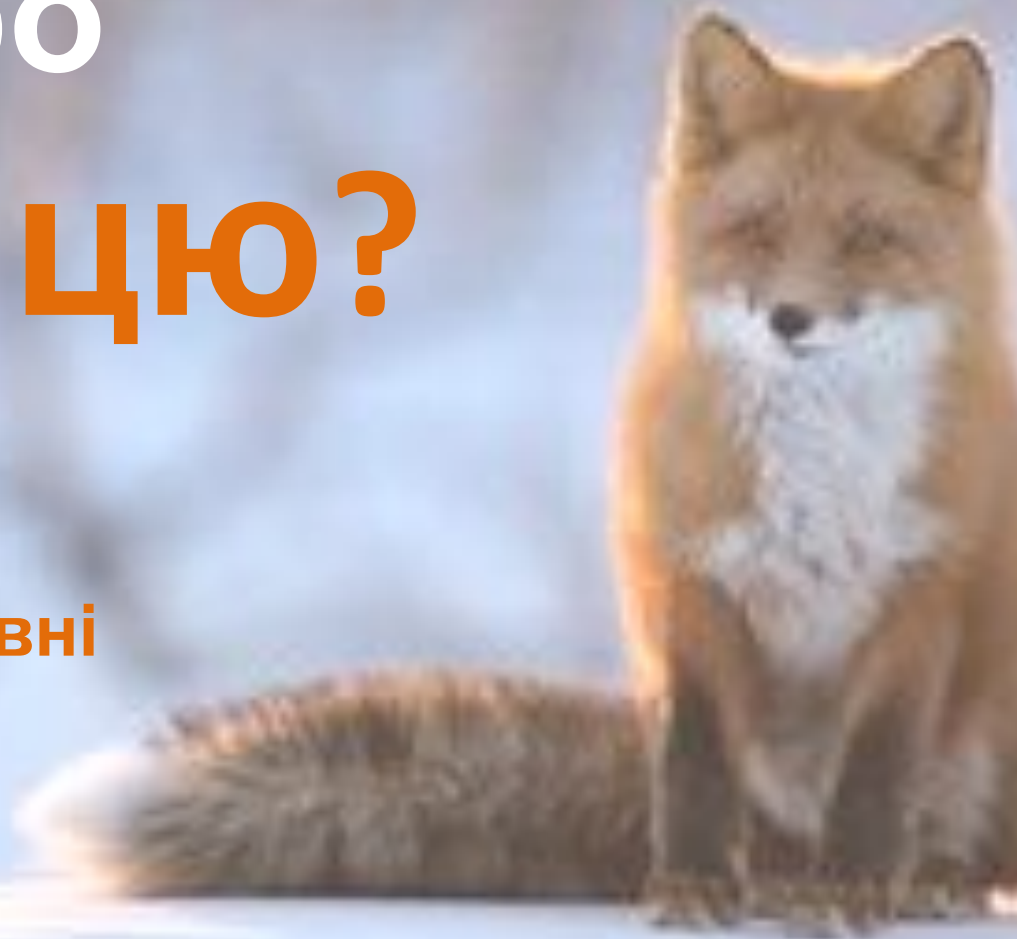

Що нам відомо про ЛИСИЦЮ?

Навчально-виховні
матеріали

Про лисицю

- Дана презентація орієнтована на учнів молодшого та середнього шкільного віку.
- Мова піде про лисицю як:
  - представницю класу Ссавці, ряду Хижі звірі;
  - героїню народних та художніх творів;
  - складову частину моди;
  - об'єкт для технологій;
  - логотип брендів (компаній)

Про лисицю

- **Лисиця звичайна** найбільш розповсюджений та широко відомий вид роду лисиць, родини Псові, що є найбільшим видом роду: довжина тіла 60- 90 см, хвоста - 40-60 см, маса 4-11 кг. Самці більші за самок.
- Тіло лисиці вкрите густою шерстю яскраво – рудого забарвлення. Через колір свого хутра ця тварина і отримала назву «лисиця» (лис – жовтуватий, рудий).

Про лисицю

- У більшості випадків забарвлення спини яскраво-руде, часто з неясним темним візерунком, черево біле, іноді чорне. Але саме на спині воно досить мінливе: білувато-руде, жовто-руде, бурувато-руде та іржаке. Поряд з типово забарвленими «вогнівками» зустрічаються з темнішим хутром: сиводушки, хрестовки, чорно-бурі.
- Таке різноманіття забарвлення пов'язане з широтою ареалу та великим різноманіттям умов існування в окремих його частинах.

Про лисицю

- Голова з лукавою вузьконосою мордочкою та красивими карими очима, зовнішня сторона вух чорна.
- На горлі та грудях хутро білого кольору, на животі переважно світло-сірого або сіро-білого кольору.
- На передніх ногах є чорні плями, а кінчик хвоста завжди білий.
- Завдяки довгому пухнастому хвосту створюється враження, що ця тваринка більша, ніж насправді. Хвіст змінює свій зовнішній вигляд в залежності від пори року, взимку він особливо гарний.

Про лисицю

- Зверху, майже біля самого кореня хвоста лисиці знаходиться «фіалкова» залоза, яка в період розмноження помітно

збільшується в розмірі. Її в житті тварини ще не вивчено. Можливо вона допомагає знайти партнера, завдяки яким

рудому женихові стає легше знайти наречену у нетрях лісу або в степових просторах.

Про лисицю

- Дослідженнями виявлено, що забарвлення та розміри лисиць відрізняються великою географічною мінливістю: при просуванні на північ лисиці стають крупнішими та яскравішими, на південь - дрібнішими та більш тьмяно забарвленими. В північних районах та в горах частіше зустрічаються чорно-бурі та інші меланістичні форми забарвлення лисиць.

Про лисицю

- На території нашої країни лисиця зустрічається майже повсюдно. Вона заселяє різноманітні угіддя: ліси, лісостеп, степ, передгір'я і гори. Завжди в місцепроживаннях виду повинна бути вода - струмки, річки, озера.
- На землях Європи знаходиться близько 1 млн. лисиць. Кожна лисиця займає територію від 30 до 100 кв. км.

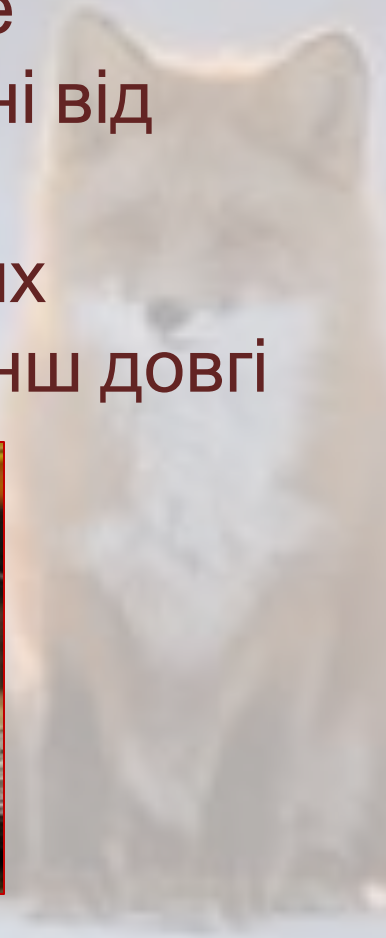

Про лисицю

- Найчастіше лисиці оселяються на схилах ярів та пагорбів, вибираючи ділянки з добре дренованим піщаним ґрунтом, захищені від заливів дощовими, ґрунтовими та талими водами. Нора має кілька вхідних отворів, що ведуть через більш або менш довгі тунелі в гніздову камеру.

Про лисицю

- Інколи лисиці використовують природні сховища: печери, розщілини скель, дупла в деревах, що впали. У

поблизу великі
біля входів, численні залишки їжі,
екскременти.

випадків (але не
буває добре
заростях. Але
довгі стежки, а
викиди ґрунту

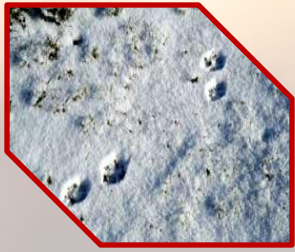

Про лисицю

- Часто лисиці оселяються в покинутих норах лісових бабаків і борсуків. Вони розширюють і прокладають додаткові тунелі, будуючи запасні виходи. В одній норі вченими було виявлено 27 додаткових виходів.
- Живуть лисиці сім'ями. Територія, на якій вони риють нори, повинна бути безпечною.

Про лисицю

- Лисиця, що спокійно пересувається, іде прямою лінією, лишаючи за собою чіткий ланцюг слідів. На лапах у лисиці є чутливі волоски, які допомагають їй орієнтуватися в просторі і знаходити потрібний напрямок.
- Налякана тварина може бігти дуже швидко, галопом або буквально розпластуючись над землею, далеко витягнувши хвіст.
- Під час гону та просто у стані збудження лисиця видає відривистий гучний гавкіт; самці, що б'ються, пронизливо верещать.

Про лисицю

- Лисиця, хоч і належить до типових хижаків, харчується дуже різноманітними кормами. Серед їжі, що вона вживає, виявлено більше 400 видів тварин та кількох десятків видів рослин.
- Тобто крім тваринної їжі лисиця ще дбає про вітаміни: їсть суниці, чорниці, яблука, виноград.
- Восени лисиці збираються поблизу водойм, в котрих є багато плаваючої їжі, досить часто полюють вплав.

Про лисицю

- Основу її харчування складають дрібні гризуни. За рік лисиця знищує декілька тисяч полівок та мишей.

- Більш крупні ссавці, зокрема зайці, відіграють в харчуванні набагато меншу роль, хоча в деяких випадках лисиці їх ловлять, особливо зайчат, а під час заячого мору можуть поїдати трупи.
- Лисиця не пережовує їжу, а розриває м'ясо на маленькі шматочки і ковтає їх.

Про лисицю

- Птахи в харчуванні лисиці не такі важливі, як гризуни, хоча ніколи не впустисть випадку піймати птаха, що опинився на землі, починаючи від найдрібніших і до найбільш крупних, наприклад гусей та глухарів, а також знищити кладку яєць або невеличкі пташенят.
- Також лисиця може красти свійських птахів, але, згідно зі спостереженнями зоологів, робить це набагато рідше, ніж прийнято вважати.

Про лисицю

- Лисиця веде осілий спосіб життя. Активна вони цілий рік і цілодобово, крім днів, коли ллє сильний дощ, мете завірюха або починається стрімка відлига. На полювання частіше виходить ночами. Вона дуже чутлива і обережна тварина.
- В період, коли лисиця полює одна, можна побачити її і вдень, особливо на полях з багаторічними травами, де вона полює на гризунів, причому не виявляючи занепокоєння при зустрічі з людиною.

Про лисицю

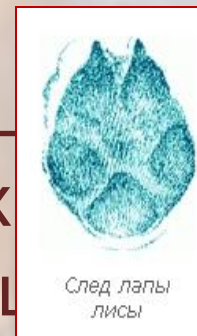
- Зазвичай лисиця йде по кривавому сліду пораненої тварини. На лапах у лисиці є чутливі волоски, які допомагають їй орієнтуватися в просторі і знаходити потрібний напрямок.
- Вдень лисиця відпочиває в буреломах, в ямках під деревами і кущами, біля копиць сіна та в інших місцях. Взимку, як і зайці, перед тим, як залягти, здійснює бокові стрибки. Пересувається найчастіше дрібним бігом або кроком.

Про лисицю

- Слід лисиці схожий на собачий, але йде рівним рядком - передня ліва і задня права, передня права і задня ліва дають по одному сліду, тобто здається, що у лисиці тільки дві лапи.
- Відбиток лап лисиці подібний на собачий, однак слід її більш довгастий, вузький, стиснутий. Відбитки двох середніх пальців висунуті вперед так далеко, що між їх заднім краєм і переднім краєм подушечок бокових пальців утворюється досить велика відстань.

Про лисицю

- Слід самок довший, дрібніший, вужчий та гостріший, ніж в самців, а крок - коротший: самка частіше торкається землі. Відбитки передніх лап більші, ніж задніх

Про лисицю

- В процесі полювання на дрібних тварин, лисиці кожен раз застосовують одну і ту ж тактику, яку вчені називають «мишкуванням». При виявленні жертви, вони роблять високий стрибок, і як камінь, раптово обрушуються на жертву згори вниз.
- Зоологи, відобразивши на фотоплівці близько 600 таких стрибків, і кожного разу зіставивши їх з часом доби і станом погоди, зробили висновки: лисиці завжди справляли стрибок в напрямку північного сходу, незалежно від місця полювання, часу доби та погодних умов.

Про лисицю

- Вчені припускають, що лисиці використовують тактику «мишкування» в разі, коли об'єкт полювання перебуває поза полем зору: під снігом або опалим листям.
- Лісові красуні користуються магнітним полем Землі як навігаційним приладом для точного попадання в ціль і більш вдалого полювання.

Про лисицю

- З органів чуття у лисиці найрозвиненішими є нюх та слух. Зір розвинений набагато менше, тому лисиця може дуже близько підійти до непорушно сидячої або стоячої людини з підвітреного боку.
- Лисиця має гарну пам'ять: найменші зміни в звичайній обстановці помічає одразу і виявляє необхідну обережність.
- Вона добре плаває та стрибає. Стрибати може до 4,5 метрів. Також лисиці здатні до стрибків вгору - «свічкою».

Про лисицю

- Головне значення лисиці - це не її дороге хутро, а знищення нею гризунів і комах - пожирачів і шкідників зерна.
- У нас лисиця приносить істотну користь, бо винищує безліч шкідливих гризунів і служить чудовою прикрасою природи.
- Зрозуміло, лисиця - хижак, але збиток наданий природі повною мірою відшкодовується принесеною нею користю.

Про лисицю

- Вагітність у лисиць продовжується 49-58 діб. У виводку налічується від 4-6 до 12-13 цуценят, вкритих темно-бурою шерстю. У двотижневому віці вони починають бачити, чути, в них прорізаються перші зуби. Півтора місяці мати годує лисенят молоком, окрім того, батьки поступово привчають їх до звичайної їжі, а також до її добичі. Загалом, з часу гону до остаточного виходу лисенят з нори проходить близько 6-ти місяців.

Про лисицю

- У новонароджених лисенят пухнаста темно-бура шерсть, а невеликий хвостик на кінці опушений білим хутром.
- «Дитяче» хутро змінюється до 2,5 місяців, а в серпні починається ріст зимового хутра.

е доросле хутро дозріває в

к

Про лисицю

- У вихованні потомства беруть участь обидва батьки. Підростаючі цуценята рано починають відлучатись від «дому» і часто зустрічаються далеко від нього, будучи зовсім невеликими. До осені вони цілком виростають і можуть жити самотійно.
- Статевої зрілості досягають у дворічному віці, хоча деякі самки починають розмножуватись вже наступного року.
- В неволі лисиці живуть 20-25 років, але в природі лише кілька років.

Про лисицю

- Казкова лисиця - це втілення хитрості. Існує ціла плеяда сказань, де руда обманщиця проявляє чудеса спритності та вміння обманювати. А в казках про тварин вона особливо любить знущатися над вовком і нічим хорошим лисячі і вовка не закінчуються.
- Однак до персонажів, які не бажають їй зла, лисиця буває добра і ласкава

Про лисицю

- Лисиця в казках виступає головним трикстером -це стійкий образ, в якому домінує хитрість, схильність до обману і хитрощів. Лисиця піде на все, щоб отримати своє: буде прикидатися слабкою і безпорадною, пускатиме свою чарівність і красномовство.
- Але в наших казках лисиця-трикстер часто карається за свої витівки, особливо, коли вона нападає на слабких і безпорадних героїв.

Про лисицю

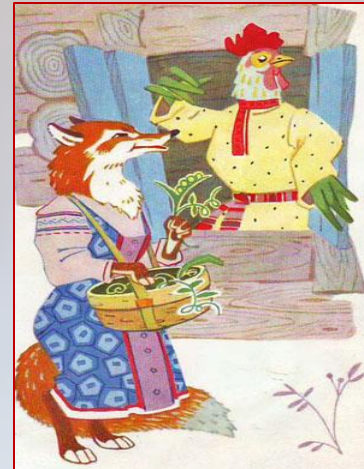
- Отже, лисиця як казковий образ наділена рисами, властивими цим тваринам в реальності. Лисиця - символ хитрості, довголіття, родючості, лицемірства і пороку ...
- Однак, лисиця у казках не тільки представник людських пороків: жадібності, дурості, боягузтва, хвастоців, крутійства, але видно й позитивні риси характеру людини: дбайливість, хоробрість, захист, шляхетність, мужність.

Про лисицю

- З яких творів ці лисиці?

Про лисицю

- Іван Франко. «Фарбований лис»
- Жив собі в однім лісі Лис Микита, хитрий-прехитрий.

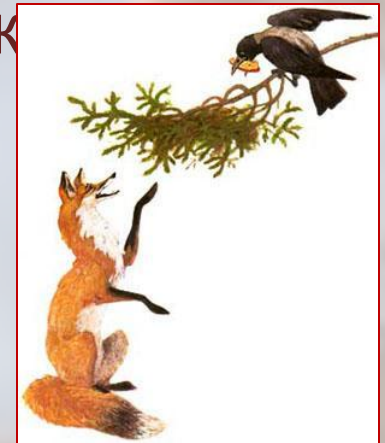
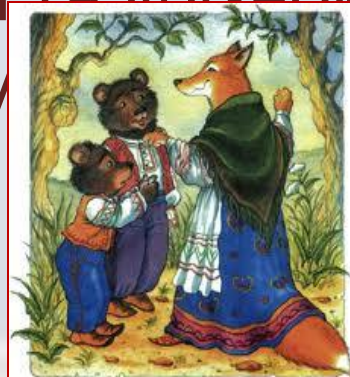
- А вже як вибрався на лови - чи то до курника, чи до комори, то не було смілішого, сміливішого та спритнішого злодія над його; його хитрість зробила його гордим і йому здавалося, нічого неможливого для нього.

Про лисицю

- Лисиця є частим персонажем байок – коротких оповідань повчального змісту, на початку, або ж в кінці котрих має бути сформульований висновок чи головна повчальна думка мораль.
- Байки про хитру лисицю набагато збільшили та урізноманітнили літературу

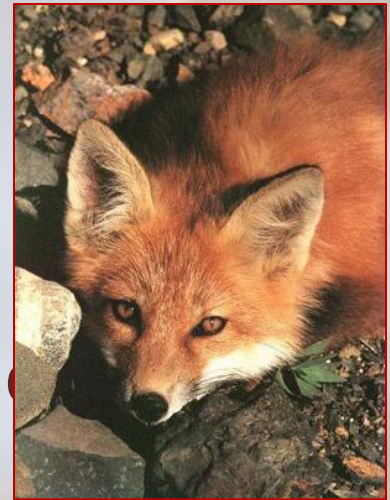

Про лисицю

- **Прислів'я та приказки про лисицю.**
Вовка зуби годують, **лисицю хвіст береже.**
Сила лева не підходить лисиці, **хитрість лисиці не підходить до лева.**
Лисицею пройти - хитрістю взяти.
Хто в чин увійшов **лисицею** - той правити вовком буде.
Призначили **лисицю** воєводою в ліс, там їжі багато, а птахів немає.
Лисичка завжди ситніша за вовка буває.

Про лисицю

- Лисиця насамперед хутровий звір, і в цій якості вона завжди була та й залишається досі одним з

- За вартістю шкури лисиць в заготовках до 1930-х років ХХ ст. майже завжди

на другому місці. Лише з ростом його значення в торговому промислі

різко

знизилося.

Про лисицю

- Цікаві факти:
  - у 1959 році було розпочато експеримент з одомашнювання сріблясто-чорних лисиць. В результаті цього тварини стали домашніми, але був втрачений їхній зовнішній вигляд: хвіст загнувся, лоб став опуклим, вуха повисли, а хутро погіршало.
  - у багатьох містах Швейцарії лисиці прижилися і стали такими ж звичними, як у нас кішки. В обов'язок будь-якого свідомого мешканця цих міст входить їх регулярна підгодівля.

Про лисицю

- Технології:
  - вироби з бісеру;

- орігамі;

- вишиті та написані картини.

Про лисицю

- Лисиця:
  - у назвах спортивних команд: «**Стальные Лисы**» (Магнітогорськ) – хокейна команда
  - у прізвищах: **Лисиця** М.П. - учений у галузі оптики і спектроскопії; Анжела **Лисиця** – український дизайнер;
  - у назвах населених пунктів: **Лисиця** – село Макарівського району Київської області.

Про лисицю

- В логотипах деяких брендів (компаній) зустрічається лисиця:
- **магазини “Фокстрот”** - назва перекладається як «лисячий танець», тобто щоб спіймати мишку, лисиці часто доводиться добре пострибати – здалеку її рухи нагадують елегантний танок.

Про лисицю

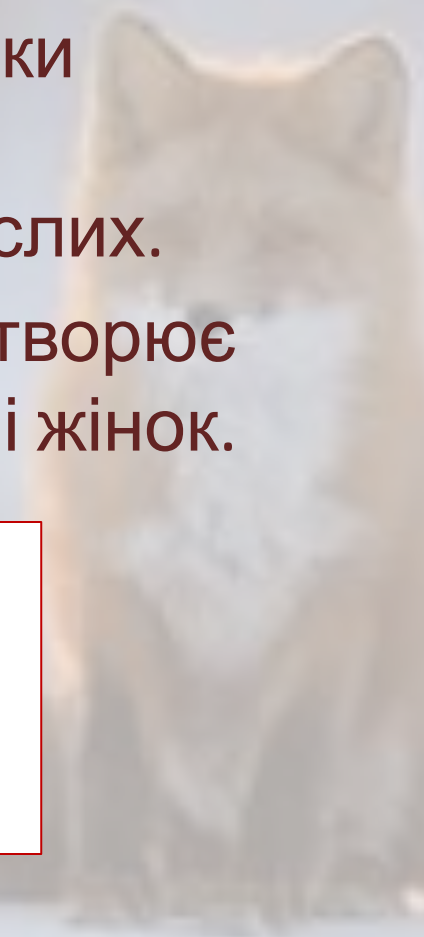
- В логотипах деяких брендів (компаній) зустрічається лисиця:
  - популярний браузер - **Mozilla Firefox** на логотипі якого зобразили вогняного лиса, що охоплює глобус (без текстового підпису);
  - **McFoxu** - один з найпопулярніших закладів швидкого харчування в Києві.

Про лисицю

- **Aubin & Wills** - заснований в 2008 р. бренд - витончений побратим популярної марки студентського одягу Jack Wills. Іншими словами - студентський шик для дорослих.
- З кращих традиційних тканин фірма створює стильний сучасний одяг для чоловіків і жінок.

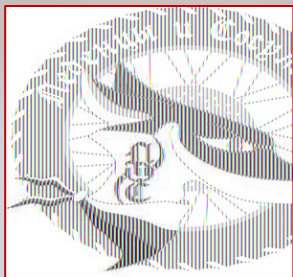

Про лисицю

- FJALLRAVEN. Арктична лисиця була улюбленою твариною засновника компанії Fjällräven Аке Нордін. Він настільки був захопленим цим маленьким хижаком, що навіть назвав свою компанію на честь нього («Fjällräven» - «полярна лисиця» в перекладі зі швед.) і помістив на логотип бренду.
- Kitsune – французький електронний лейбл музики та моди, створений в 2002 р. Kitsune (きつね, 狐) - японське слово «ЛИСИЦЯ».

Про лисицу

**Дякую за
увагу!**

